

Václav Chán (1929–2009) a regionální floristé

Výčet botanických osobností by nebyl úplný, kdybychom nezminili amatérské regionální floristy. Označení amatérští v žádném případě nesnižuje jejich význam, jen vyjadřuje skutečnost, že jim nebylo dopřáno věnovat se oblíbenému oboru profesionálně na placeném místě. Povoláním to byli většinou učitelé, lékaři a lékárníci, duchovní, ale také úředníci, obchodníci, technici, dělníci a další. Tito opravdoví milovníci rostlin nešetřili volného času, který často zcela věnovali výzkumu flóry svého území. Je především jejich zásluhou, že znalosti o rozšíření rostlin u nás byly ve srovnání s okolními zeměmi vždy na špičkové úrovni. Význam těchto nadšenců od nejstarších období výzkumu české květeny je zřejmý již z Prodrumu květeny české. V posledním dílu z r. 1883 uvádí autor Ladislav Čelakovský v Seznamu sběratelů a badatelů květeny české v Prodrumu častěji jmenovaných více než 200 jmen, z velké části právě regionálních floristů. Tato tradice je však v našich podmínkách stále živá, jak dokazuje množství autorů podílejících se na cyklu shrnujícím nejnovější nálezy z české květeny – *Additamenta ad Floram Reipublicae Bohemicae*, který vychází pravidelně od r. 2002 ve Zprávách České botanické společnosti.

Vzorem regionálního floristy a jeho práce v druhé polovině 20. stol. byl jihočeský botanik, dlouholetý předseda jihočeské pobočky tehdejší ČSBS, Václav Chán. Narodil se 28. června 1929 ve Vlachově Březí, v rodině státního zaměstnance, ale celý život prožil ve Strakonících. Maturitu složil r. 1949 na Vyšší průmyslové škole strojnické v Písku a 40 let pracoval jako meta-

lograf v laboratořích bývalých Českých závodů motocyklových ve Strakonících.

Ač povoláním technik, již od studentských let všechn svůj volný čas zasvětil botanice, ke které ho přivedli přátelé, bratři Vokounovi. Jeho kladné osobní vlastnosti, přesnost, důkladnost, soustavnost, obětavost, nezištnost a mimořádné organizační schopnosti byly hlavní příčinou toho, že na jihu Čech, od Klatovska po Českomoravskou vrchovinu, vznikla spolupracující skupina kvalitních botaniků, z nichž se nakonec ustavila první regionální pobočka dnešní České botanické společnosti. Pod její hlavičkou organizoval V. Chán floristický průzkum celého regionu. Miloval své rodné Předšumaví, především vápence, ale také kaňony Vltavy a Otavy ve Středním Povltaví a květenu sídel. Smysl pro povinnost ho však nutil organizovat výzkum i v územích jiných, odlehlých a poměrně málo atraktivních, odkud bylo minimum floristických údajů. Z jednodenních exkurzí i několikadenních kolektivních průzkumů vzniklo velké množství floristických zápisů a tisíce herbářových dokladů. Všechny tyto údaje Chán shromáždil s cílem mapovat výskyt rostlin a vidinou přípravy květeny celého zkoumaného území. Bohužel omezené technické možnosti minulé doby i nepřítelů vládnoucí strany k přesným mapám zhatily plány, které se slibně rozvíjely v 60. letech, a výsledkem byly mapy rozšíření jen několika málo významných druhů. Vznikla však také řada kolektivních příspěvků ke květeně různých oblastí jižních Čech. Václav Chán postupně systematicky excerpoval téměř 700 publikovaných i rukopisných

prací a z jejich ústřížků vytvořil tzv. Centrální floristickou kartotéku jižní části Čech, která obsahuje desetitisíce údajů téměř k dvěma tisícům taxonů cévnatých rostlin. Tuto mravenčí práci zúročil během přípravy Komentovaného červeného seznamu květeny jižní části Čech (1999), jehož byl iniciátorem a editorem. Dílo, které lze označit za hlavní publikační shrnutí práce jeho i celé jihočeské pobočky ČBS, čerpá z materiálů shromážděných Chánem i dnes – při přípravě druhého vydání.

Od počátků své botanické činnosti byl Chán v kontaktu s předními českými profesionálními botaniky, u kterých si svými odbornými znalostmi doblýl respekt a úctu. Bezesporu největší vliv na něj měl dlouholetý přítel a vynikající pedagog PŘF UK v Praze Vladimír Skalický. Václav Chán nezištně shromažďoval údaje o rozšíření rostlin i herbářové doklady své a svých kolegů a ochotně je poskytoval autorům Květeny ČR a doplňoval jimi síťové mapy pro Fytogeografické syntézy. Jeho oblíbenou skupinou byly „mrkve“ (čeleď miříkovitých – *Apiaceae*), ale nezalekl se žádných taxonomicky obtížných skupin. Úzce spolupracoval se specialisty, mnohdy i zahraničními, zabývajícími se kritickými rody rostlin, jako jsou např. ostružiník (*Rubus*) nebo pampeliška (*Taraxacum*). Spolu se svým dlouholetým kolegou Vojtěchem Žilou i dalšími členy pobočky má velkou zásluhu na tom, že jižní část Čech patří k nejlépe prozkoumaným územím celé ČR, pokud jde o tyto kritické skupiny.

K práci dobrého regionálního floristy patří neodmyslitelně činnost ochranná a vzdělávací. I v té byl V. Chán hodný následovník. Patřil mezi zakládající členy základní organizace Českého svazu ochránců přírody (ČSOP) ve Strakonících a až do své smrti (15. února 2009) se aktivně podílel na přípravě podkladů pro vyhlášení chráněných území a na praktické ochraně přírody, včetně manuální práce při managementových zásazích. Uspořádal řadu přednášek a exkurzí pro veřejnost a jeho nadšení a vlídný přístup dokázaly v mnoha mladých lidech vzbudit celoživotní lásku k rostlinám. Mladým zájemcům o botaniku věnoval hodně času i při vedení středškolských odborných činností a konzultaci diplomových prací.

Po r. 1989 ihned navázal spolupráci s hornorakouskými botaniky a stál u zrodu tradice společných setkání českých a rakouských botaniků. Přestože se rád zúčastňoval zahraničních exkurzí, nikdy nezapomněl na své hlavní poslání, za které považoval výzkum jižních a jihozápadních Čech. Jeho dlouholetou obětavou činností pro českou floristiku ocenila Česká botanická společnost v r. 1989 titulem zasloužilý člen. Do historie výzkumu kritických rodů rostlin se zapsal jako spoluautor popisu nového druhu pampelišky *Taraxacum moldavicum* Chán, Øllgard, Štěpánek, Trávníček et Žíla popsáno v r. 2008 z jihovýchodní části Šumavy.

1 Václav Chán (první zleva) a členové jihočeské pobočky České botanické společnosti při kolektivním floristickém průzkumu Dačicka v r. 2002. Foto M. Štech

